

Ільїн В. Більшовики на сторінках збірника «Проблеми вивчення історії Української революції». *Каразінські читання (історичні науки): Тези доповідей 74-ї Міжнародної наукової конференції (м. Харків, 23 квітня 2021 р.)*. Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2021. 57–58.

У статті, що підсумовує вітчизняний історіографічний доробок з Української революції, зазначається, що "сучасна історична література з революційного минулого позбавлена ідеологічної монотонності" [1]. У цьому сенсі цікаво проаналізувати періодичне видання "Проблеми вивчення історії Української революції 1917–1921 років", у якому протягом 17 років опубліковано понад 150 статей. Метою аналізу є визначення ступеня уваги, яку автори приділили темі більшовизму. Доцільно переосмислити цей важливий для України феномен, вивчення якого загрожує залишитись на методологічному рівні 30-річної давнини, й позбутися спекуляцій з цього питання.

Тема розглядалася у статтях Г. Корольова, О. Лупандіна, В. Верстюка.

Геннадій Корольов зазначав "відсутність системних досліджень більшовизму в контексті Української революції" як рису сучасної української історіографії [2]. Дослідник висунув низку суперечливих тверджень: що РКП(б) повторювала імперську доктрину держави як понадкласової сили; про ситуативність більшовицької національної політики; більшовиків як реставраторів імперії. Автор вважав більшовицький федералізм інструментом дезорієнтації нових держав і формою відновлення російського впливу. Протиставляючи федералізм Центральної Ради федералізму більшовиків, дослідник не розглядав подієвий контекст.

Олексій Лупандін звертав увагу, що "як колись радянська історіографія революції на Україні була написана без ключових національних гравців..., так і тепер сучасна вітчизняна Українська революція фактично написана без більшовиків" [3]. О. Лупандін зробив важливе спостереження: провідні фахівці з теми С. Кульчицький і Г. Єфіменко "вважають хибним характерний для сучасної історіографії розгляд більшовицько-радянського чинника періоду 1917–1920 рр. як зовнішнього по відношенню до українських національних урядів". Закидаючи більшовикам популізм у національному питанні, дослідник

вважав, що піти на приборкання національних рухів більшовиків змусило набуття ролі владної партії. Розглянувши партійну структуру, він дійшов висновку, що до жовтневого перевороту більшовики не розглядали Україну як єдине ціле. Важливою для дистанціювання від політизованих оцінок є теза, що в "загальному суспільному сприйнятті, вони були не тільки не українською партією, але навіть і не загальноросійською".

Стаття Владислава Верстюка є прикладом солідаризації автора з досліджуваною особистістю, некритичним викладом думок представника частини інтелігенції [4]. Для С. Єфремова більшовизм – явище, ширше за національне, антипод культури, загроза людській цивілізації, вселенське зло. Він вважав більшовизм непритаманним Україні й таким, що "не може зустрічати серед українців нічого, окрім одсічі та боротьби". Хоча Єфремов писав про "більшовицьку інтервенцію", за його словами, перша війна точилася між Червоною гвардією і Вільним козацтвом кожного містечка, що можна трактувати як громадянську війну. Єфремов вважав більшовицьку владу окупаційною, бо вона трималася на військовій силі і "не змогла знайти в Україні соціального опертя". Тезою Єфремова, що опосередковано характеризує національне обличчя більшовиків, є згадка про їхнє бажання відновити імперію.

Список літератури

1. Верстюк В., Лупандін О. Сучасні інтерпретації революційної доби 1917–1921 рр. Революційна доба 1917–1921 років у системі координат сучасної історіографії. Збірник наукових статей. К. : Інститут історії України НАН України, 2020, с. 5–65.
2. Корольов Г. Більшовицька концепція федералізму в контексті Української революції 1917–1921 рр. Проблеми вивчення історії Української революції 1917–1921 рр. 2011, Вип. 6, с. 257–272.
3. Лупандін О. Трансформація більшовицьких ідей в ході боротьби за владу в Україні (лютий 1917 р. – березень 1918 р.): до постановки проблеми. Проблеми вивчення історії Української революції 1917–1921 рр. 2012, Вип. 8, с. 200–211.
4. Верстюк В. Більшовизм у революційній публіцистиці Сергія Єфремова 1917–1920 рр. Проблеми вивчення історії Української революції 1917–1921 років. 2014, Вип. 10, с. 5–32.

